

АНАЛІЗ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ ТА ЇХ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

ANALYSIS OF LOCAL TAXES AND FEES AND THEIR ROLE IN THE FORMATION OF THE REFUGEE PART OF LOCAL BUDGETS

УДК 351.71.(045)

Лобачева І.Ф.

к. пед. н., доцент кафедри обліку та оподаткування

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

Любчак І.С.

студентка

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

У статті розглянуто підходи до визначення та узагальнено основи функціонування місцевих податків та зборів, досліджено їх роль у формуванні бюджетів місцевого рівня. Проаналізовано структуру місцевих податків та зборів, її ефективність та динаміку надходжень цих податків і зборів у доходи місцевих бюджетів України протягом 2012–2018 рр., а також узагальнено сучасний стан місцевого оподаткування. Оцінено частку місцевих податків та зборів у структурі доходів бюджету міста Вінниці, виявлено, що ці податки та збори посідають вагомим місце у формуванні бюджетних ресурсів. Обґрунтовано, що за допомогою місцевого оподаткування місцеві бюджети та бюджет України формують свої доходи, що впливає на рівень соціально-економічної забезпеченості держави та визначає її економічний потенціал. Прیدілено увагу особливостям управління місцевими податками та зборами. Зазначено методи та прийоми економічного аналізу, за допомогою яких здійснювалося дослідження цієї теми.

Ключові слова: місцеві податки та збори, система місцевого оподаткування, місцеві бюджети, принципи місцевого самоврядування.

В статті рассмотрены подходы к определению и обобщены основы функционирования местных налогов и сборов, исследована их роль в формировании бюджетов местного уровня. Проанализированы структура местных налогов и сборов, ее эффективность и динамика поступлений этих налогов и сборов в доходы местных бюджетов Украины в течение 2012–2018 гг., а также обобщено современное состояние местного налогообложения. Оценена доля местных налогов и сборов в структуре доходов бюджета города Винницы, обнаружено, что эти налоги и сборы занимают важное место в формировании бюджетных ресурсов. Обосновано, что с помощью местного налогообложения местные бюджеты и бюджет Украины формируют свои доходы, что влияет на уровень социально-экономической обеспеченности государства и определяет ее экономический потенциал. Уделено внимание особенностям управления местными налогами и сборами. Указаны методы и приемы экономического анализа, с помощью которых осуществлялось исследование этой темы.

Ключевые слова: местные налоги и сборы, система местного налогообложения, местные бюджеты, принципы местного самоуправления.

In the article considered and generalize of local taxes and collections are considered and summarized, their role in formation of budgets of local level is investigated. Named the domestic scientists who were engaged in studying problems associated with local taxation. The main regulatory and legal basis of regulation of local taxes and fees is investigated. Indicated the relevance of the topic and its main purpose, which implies that this topic is important for the present. The structure of local taxes and duties, its efficiency and the current state of local taxation are analyzed. The dynamics of revenues of these taxes and fees in the revenues of local budgets of Ukraine during 2012–2018 is analyzed; the current state of local taxation is generalized. The main dynamics of local taxes and duties in Ukraine during 2016–2018 are considered and conclusions on the place of local taxation in the tax system of Ukraine are made. It has been investigated which taxes have more budget-generating value, and which amounts are coming to the budget. The share of local taxes collected in the structure of budget revenues of the city of Vinnitsa was estimated and it was found that these taxes and fees take place in the formation of budgetary resources. The reasons for reducing or increasing the amount of relevant taxes or fees are established. It is substantiated that with the help of local taxation local budgets and the budget of Ukraine form their incomes, which, in turn, affects the level of social and economic security of the state and determines in the end its economic potential. Pay attention to the features of management of local taxes and fees. Specifies what portion of local taxation plays in ensuring the financial autonomy of local budgets. How local authorities could finance needs through their own tax sources, then their dependence on decisions of higher authorities on the revenue side of local budgets would be minimal. The mentioned conclusions and suggestions on further development of local taxes and fees in the tax system of Ukraine. Also the methods and techniques of economic analysis, which helped to study the topic.

Key words: local taxes and fees, system of local taxation, local budgets, fundamental of local self-government.

Постановка проблеми. В умовах розвитку національної економіки становлення фінансово незалежного місцевого самоврядування безпосередньо залежить від формування сталого механізму забезпечення власними фінансовими ресурсами, які мають бути отримані переважно за рахунок надходжень місцевих податків та зборів. Місцеве оподаткування є вагомим інструментом ефективного функціонування як окремої адміністративно-територіальної одиниці, так і держави загалом. Отже, дослідження цієї теми є актуальним, адже саме місцеві податки та збори є важливою складовою системи місцевої влади в Україні, забезпечують розвиток національної економіки, створюють умови для життєдіяльності та підвищення добробуту населення на місцевому рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням проблемних питань, пов'язаних з функціонуванням місцевих податків та зборів, займалися багато вітчизняних науковців. Вагомий внесок у дослідження впливу місцевих податків та зборів на дохідну частину місцевих бюджетів України зробили такі вчені, як Т.Г. Бондарук, В.В. Зубенко, І.В. Самчинська, А.Ю. Рудик, О.Г. Кучабський, М.В. Гончаренко, Н.В. Сошка.

Постановка завдання. Мета статті полягає в теоретичному та практичному обґрунтуванні основ функціонування місцевих податків та зборів шляхом аналізу сучасного стану місцевого оподаткування та його ролі у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів; дослідженні структури податків та зборів, її ефективності; розробленні

пропозицій щодо підвищення їх ролі у власних доходах місцевих бюджетів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Місцеві податки та збори – це обов’язкові платежі, суми яких згідно із законодавством України встановлюються органом місцевого самоврядування на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці та зараховуються до відповідного бюджету [2, с. 89].

Статтею 10 Податкового кодексу України визначено, що до місцевих податків належать податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, єдиний податок та транспортний податок, а до місцевих зборів – збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір.

Аналіз місцевих податків та зборів має велике значення як для господарюючого суб’єкта, так і для держави загалом, адже місцеві податки та збори складають важливе джерело наповнення місцевих бюджетів та державного бюджету, що впливає на економічний розвиток певного регіону, можливості державних структур.

Вагомим показником фінансової незалежності територіальних одиниць є питома вага місцевих податків та зборів у податкових надходженнях та доходах місцевих бюджетів. Вона загалом демонструє обсяг податкових повноважень органів місцевого самоврядування [3] (рис. 1).

Місцеві бюджети України переважно формуються з податкових надходжень. Їхня частка у 2017 р. становила 28,8%, що на 0,9% більше, ніж у 2016 р., проте на 1,2% менше, ніж плановий показник у 2018 р. Попри зростання частки податкових надходжень у доходах місцевих бюджетів, питома вага місцевих бюджетів у податкових надходжен-

нях зведеного бюджету має тенденцію до зменшення. Це означає, що фіскальне напруження на рівні територіальних одиниць у рамках децентралізаційних перетворень залишається.

Згідно з Податковим кодексом податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, та єдиний податок є обов’язковими для встановлення місцевими радами. Щодо збору за місця для паркування транспортних засобів та туристичного збору, то місцевим радам надано право самостійно вирішувати питання щодо їхнього встановлення [5].

Досліджуючи місцеве оподаткування в Україні, вважаємо доцільним аналізувати місцеві податки та збори. Динаміка показників місцевих податків та зборів представлена в табл. 1.

Розглянувши структуру податкових надходжень, можемо зробити висновок, що найбільшим за обсягом джерелом надходжень місцевих бюджетів є плата за землю, яка у 2017 р. становила 26 384,5 млн. грн. та 50,2% що на 3 060,9 млн. грн. більше та на 5% менше, ніж в аналізованому 2016 р., але на 4 535, 5 млн. грн. менше та 1,8% більше, ніж у 2018 р.

Збільшення надходжень податку за землю зумовлене збільшенням площ, щодо яких проведено грошове оцінювання земель; проведенням інвентаризації земельних ділянок, наданих у користування та оренду; проведенням індексації нормативної грошової оцінки землі; переглядом укладених угод на оренду землі та розміру орендної плати.

Можна спостерігати тенденцію до зростання протягом 2016–2018 рр. плати за нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Загалом сума планового показника у 2018 р. становить

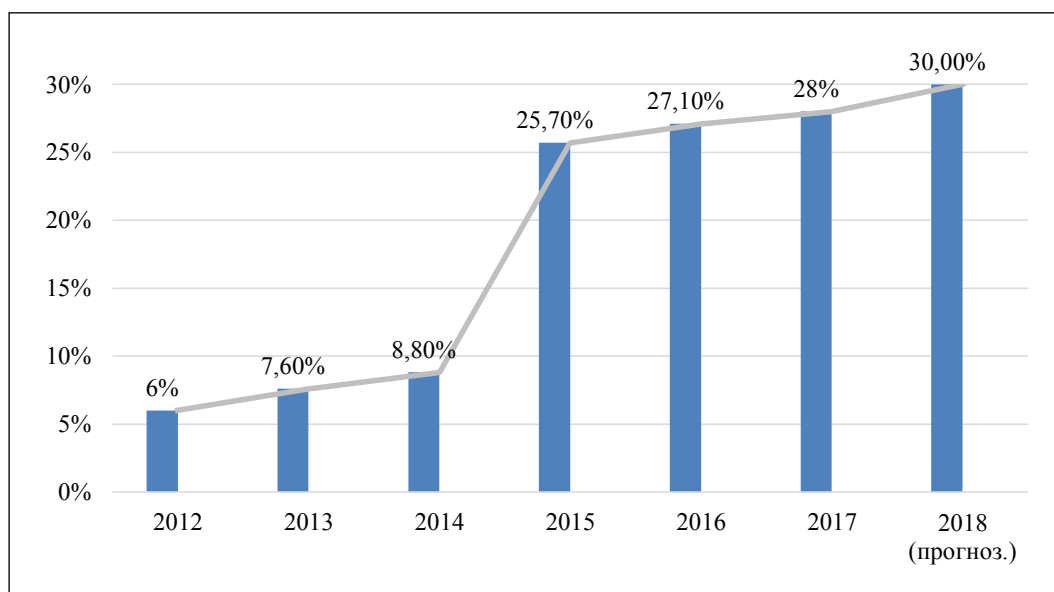

Рис. 1. Динаміка надходжень місцевих податків та зборів у доходах місцевих бюджетів України у 2012–2018 рр., %

Джерело: побудовано за даними джерела [3]

2 994,5 млн. грн. та 4,6%, що на 568,8 млн. грн. та 0,4% більше, ніж у 2017 р. До збільшення суми надходжень цього податку протягом аналізованих років привело впровадження податкової реформи в розрізі об'єктів житлової та комерційної нерухомості юридичних та фізичних осіб.

Значний темп приросту серед місцевих податків та зборів демонструє єдиний податок, який включає єдиний податок для юридичних осіб платників, єдиний податок для суб'єктів підприємницької діяльності та єдиний податок для сільськогосподарських товаровиробників. У 2017 р. до місцевих бюджетів надійшли 25 152,2 млн. грн. єдиного податку, що становить 44,5% загального обсягу місцевих податків та зборів. Збільшення суми

цього податку спричинене покращенням рівня адміністрування податків, зокрема спрощенням умов ведення бізнесу та оптимізацією груп платників спрощеної системи.

Місцеві збори також мали тенденцію до зростання. Зокрема, туристичний збір у 2018 р. зріс на 4 млн. грн. порівняно з 2017 р., а збір за місце для паркування транспортних засобів збільшився на 1,2 млн. грн. Сума туристичного збору збільшилась завдяки підвищенню відсоткової ставки, а саме 1% від мінімальної заробітної плати.

Для того щоби дослідити та проаналізувати місцеве оподаткування у Вінниці, потрібно виокремити частку місцевих податків та зборів серед надходжень до бюджету міста (рис. 2).

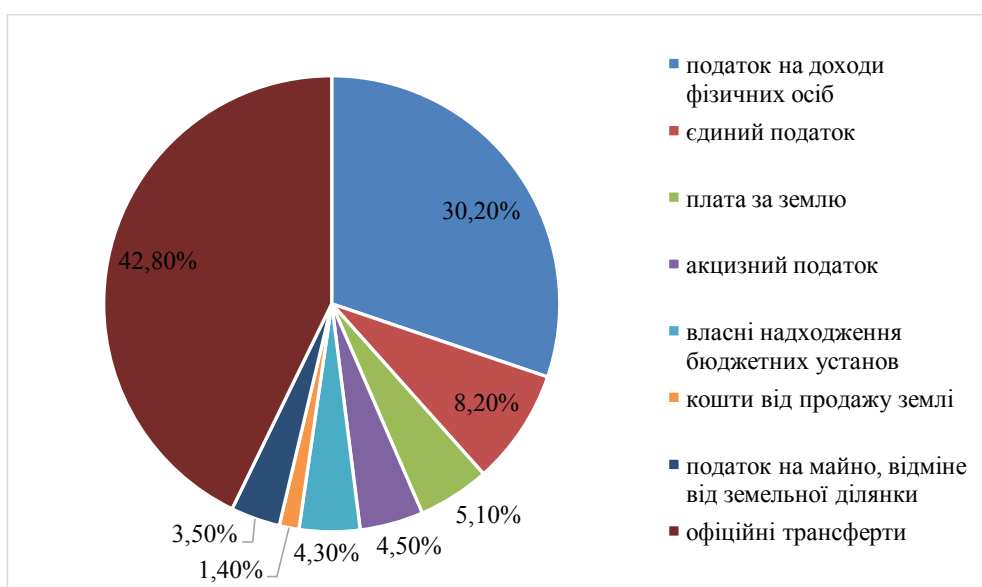

Рис. 2. Частка місцевих податків та зборів у структурі доходів бюджету м. Вінниці у 2018 р., %

Джерело: побудовано за даними джерела [7]

Таблиця 1

Динаміка місцевих податків та зборів України за 2016–2018 рр., млн. грн.

Показник	2016 р.		2017 р.		2018 р. (план.)		Абсолютне відхилення (2017/2016 рр.)		Абсолютне відхилення (2018/2017 рр.)	
	сума	%	сума	%	сума	%	сума	%	сума	%
Плата за землю	23 323,6	55,2	26 384,5	50,2	30 921,0	52	3 060,9	5	4 535,5	1,8
Плата за нерухоме майно, відміне від земельної ділянки	1 419,9	3,3	2 425,7	4,6	2 994,5	5	1 005,8	1,3	568,8	0,4
Єдиний податок	17 167,1	40,6	23 388,3	44,5	25 152,0	42,4	6 221,2	3,9	1 763,7	2,1
Туристичний збір	54,1	0,1	70,2	0,1	74,0	0,1	16,1	0	4,0	0
Збір за місце для паркування транспортних засобів	66,2	0,2	77,6	0,1	78,2	0,1	11,2	0,1	1,2	0
Транспортний податок	246,9	0,6	245,9	0,5	238,1	0,4	-1	0,1	7,8	0,1

Джерело: побудовано за даними джерела [6]

Проаналізувавши дані дохідної частини бюджету міста Вінниці, доходимо висновку, що місцеві податки та збори посідають вагомe місце у структурі фінансових надходжень до бюджету. Серед усіх податків та зборів найбільшу частку має єдиний податок, що становить 8,2% від усієї структури доходів бюджету, а у грошовому виразі становить 390,3 млн. грн. Плата за землю становить 5,1% від загальної структури бюджету міста, складаючи 242,9 млн. грн. Найменшу частку становить податок на майно, відмінне від земельної ділянки, а саме 3,5% від загального бюджету, що складає 165 млн. грн [7].

Для вивчення та аналізу місцевих податків та зборів, а також їх ролі у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів використані економіко-логічні методи та прийоми економічного аналізу, а саме застосовані методи загального аналізу, до яких належать метод порівняння та ряди динаміки. За допомогою методу порівняння зіставлено фактичні та планові показники надходжень місцевих податків та зборів, що й дало змогу проаналізувати динаміку коливань суми грошових коштів місцевого оподаткування протягом аналізованих років. Ряди динаміки дали змогу охарактеризувати величину зміни показників місцевих податків та зборів минулих років порівняно з базовим роком.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, узагальнюючи результати дослідження, можемо дійти висновку, що чинна система місцевих податків та зборів в Україні потребує постійного вдосконалення, оскільки від неї вимагається, з одного боку, забезпечення фінансовими ресурсами потреб органів місцевого самоврядування, а з іншого боку, виконання ролі інструмента місцевої соціально-економічної політики, спрямованої на вирішення завдань збалансованості економіки та розвитку регіонів.

Місцеві податки та збори мають суттєвий вплив на формування місцевих бюджетів. Особливу роль відіграє частка місцевого оподаткування у забезпеченні фінансової автономії місцевих бюджетів. Якщо за рахунок власних податкових джерел місцеві органи влади могли б фінансувати потреби, їх залежність від рішень вищих органів влади стосовно дохідної частини місцевих бюджетів була б мінімальною. Це привело б до зростання рівня політичної незалежності та фінансового забезпе-

чення місцевого самоврядування, сприяло б економічному зростанню держави.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Податковий кодекс України (редакція від 1 січня 2018 р.). URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/nalogovyi-kodeks> (дата звернення: 20.03.2019).
2. Бондарук Т.Г. Місцеві фінанси : навчальний посібник. Київ, 2013. 529 с.
3. Аналіз місцевих бюджетів: бюджетний моніторинг / заг. ред. В.В. Зубенко, А.Ю. Рудик. Вип. 3 (6). Київ, 2018. 86 с.
4. Кириленко О.П. Фінансова незалежність місцевого самоврядування. Київ : Фінанси України, 2010. 237 с.
5. Сошка Н.В. Суперечності та перспективи розвитку системи місцевого оподаткування в Україні. *Вісник економічної науки України*. 2011. № 11. С. 51–56.
6. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua> (дата звернення: 21.03.2019).
7. Офіційний сайт Вінницької міської ради. URL: <http://www.vmr.gov.ua> (дата звернення: 21.03.2019).

REFERENCES:

1. Podatkovij kodeks Ukrainy (redakciya vid 01.01.2018 roku). URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/nalogovyi-kodeks> (accessed: 20 March 2019).
2. Bondaruk T.H. (2012) Mistsevi finansy [Local finances]. Kyiv (in Ukrainian).
3. Analiz mistsevykh biudzhetiv: biudzhetnyi monitoringh (2018) [Analysis of local budgets: budget monitoring]. Iss. 3 (6) / zah. red. V.V. Zubenko, A.Iu. Rudyk. Kyiv, 86 p. (in Ukrainian).
4. Kyrylenko O.P. (2010) Finansova nezalezhnist mistsevoho samovriaduvannia [Financial independence of local self-government] Finansy Ukrainy, 237 p.
5. Soshka N.V. (2012) Superechnosti ta perspektvyvy rozvytku systemy mistsevoho opodatkuвання v Ukraini [Contradictions and prospects for the development of the local taxation system in Ukraine] Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy. Vyp. 11, pp. 51–56.
6. Official site of the Derzhavna fiskalna sluzhba Ukrainy. Available at: <http://sfs.gov.ua> (in Ukrainian) (accessed: 21 March 2019).
7. Official site of the Vinnytskoi miskoi rady. Available at: <http://vmr.gov.ua> (in Ukrainian) (accessed: 21 March 2019).

Lobacheva Iryna

Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Lecturer at Department of Accounting and Taxation
Vinnitsa Institute of Trade and Economics
Kyiv National University of Trade and Economics

Lyubchak Iryna

Student
Vinnitsa Institute of Trade and Economics
Kyiv National University of Trade and Economics

ANALYSIS OF LOCAL TAXES AND FEES AND THEIR ROLE IN THE FORMATION OF THE REFUGEE PART OF LOCAL BUDGETS

The purpose of the article. In the conditions of the development of the national economy, the formation of a financially independent local government directly depends on the formation of a sustainable mechanism to provide their own financial resources, which should be obtained mainly through revenues of local taxes and fees. Local taxation is a powerful tool for the effective functioning of both a separate administrative-territorial unit and the state as a whole.

In the article is theoretical and practical substantiation of the foundations of the functioning of local taxes and fees, through an analysis of the current state of local taxation and its role in the formation of the revenue part of local budgets. And also in the study of the structure of taxes and fees, its effectiveness and the development of proposals to increase their role in their own revenues of local budgets.

Today it is determined the local taxes include property tax other than land, single tax and transport tax, and local taxes include: parking fees for vehicles, tourist fees.

According to the Tax Code, a tax on immovable property other than land and a single tax is mandatory for local councils. As to the fee for parking vehicles and tourist fees, local councils were given the right to decide independently on their installation issues.

The analysis of local taxes and fees is important both for the business entity and for the state as a whole. Because local taxes and fees are an important source of filling local budgets and the state budget, which influences the economic development of a certain region, the possibilities of state structures.

A significant indicator of the financial independence of territorial units is the share of local taxes and fees in tax revenues and local budget revenues. It in general shows the volume of tax powers of local self-government bodies.

Economic and logical methods and techniques of economic analysis were used to study and analyze local taxes and duties and their role in forming the revenue part of local budgets. Namely, methods of general analysis were used, which include: a comparison method and dynamics series. Using the comparison method, the actual and planned indicators of local taxes and fees were compared, which enabled us to analyze the dynamics of fluctuations in the amount of cash in local taxation over the analyzed years. The dynamics of the dynamics allowed characterizing the magnitude of the change in the indices of local taxes and fees of previous years compared with the base year.

Results. Local taxes and fees have a significant impact on the formation of local budgets. Particularly important role is played by the share of local taxation in ensuring the financial autonomy of local budgets. If at the expense of their own tax sources local authorities could finance their needs, then their dependence on decisions of higher authorities on the revenue side of local budgets would be minimal. This would lead to an increase in the level of political independence and financial support of local self-government, and contributed to the economic growth of the state.